

Zájmena

OSOBNÍ ZÁJMENA

- osobní zájmena pro 1. a 2. osobu sg. i pl.
- pro 3. osobu sg. i pl.: ukazovací zájmeno *is, ea, id*
- předložka *cum* se spojuje s ablativem: *mēcum* „se mnou“, *tēcum* „s tebou“, *nōbīscum* „s námi“, *vōbīscum* „s vámi“

	1. os. sg. já	2. os. sg. ty	1. os. pl. my	2. os. pl. vy
nom.	ego	tū	nōs	vōs
gen.	meī	tuī	nostrī (nás), nostrum (z nás)	vestrī (vás), vestrum (z vás)
dat.	mihi	tibi	nōbīs	vōbīs
ak.	mē	tē	nōs	vōs
abl.	mē	tē	nōbīs	vōbīs

Zvratné zájmeno

- nemá tvar nominativu
- vztahuje se k podmětu v 3. os. sg. i pl.
- předložka *cum* se spojuje s ablativem: *sēcum* „s sebou“

nom.	–
gen.	suī sebe
dat.	sibi
ak.	sē
abl.	sē

PŘIVLASTŇOVACÍ ZÁJMENA

- skloňování jako adjektivum 1. a 2. deklinace
- přivlastňovací zájmena pro 1. a 2. osobu sg. i pl.

1. os. sg.	meus, mea, meum	můj	1. os. pl.	noster, nostra, nostrum	náš
2. os. sg.	tuus, tua, tuum	tvůj	2. os. pl.	vester, vestra, vestrum	váš

- zvratné přivlastňovací zájmeno pro 3. os. sg. i pl.

3. os. sg.	suus, sua, suum	svůj	3. os. pl.	suus, sua, suum	svůj
------------	-----------------	------	------------	-----------------	------

- přivlastňovací zájmena „jeho, její, jejich“: pomocí tvarů zájmena *is, ea, id*

UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Zájmeno *is, ea, id*

- „ten, ta, to“
- jako osobní nebo přivlastňovací zájmeno „on, ona, ono“.

		m.	f.	n.
sg.	nom.	is	ea	id
	gen.		e-ius	
	dat.		e-i	
	ak.	e-um	e-am	id
	abl.	e-ō	e-ā	e-ō
pl.	nom.	i-ī / e-ī / ī	e-ae	e-a
	gen.	e-ōrum	e-ārum	e-ōrum
	dat.		i-īs / e-īs / īs	
	ak.	e-ōs	e-ās	e-a
	abl.		i-īs / e-īs / īs	

Tvary zájmena *is, ea, id* pro přivlastňování 3. osobě:

	m.	f.	n.
3. os. sg.	eius jeho	eius její	eius jeho
3. os. pl.	eōrum jejich	eārum jejich	eōrum jejich

Zájmeno *īdem, eadem, idem*

- „tentýž, tatáž, totéž“
- skloňuje se první část
- hlásková změna **-md-** > **-nd-**

		m.	f.	n.
sg.	nom.	ī-dem	ea-dem	i-dem
	gen.		eius-dem	
	dat.		ei-dem	
	ak.	eun-dem	ean-dem	i-dem
	abl.	eō-dem	eā-dem	eō-dem
pl.	nom.	īī-dem / eī-dem / ī-dem	eae-dem	ea-dem
	gen.	eōrun-dem	eārun-dem	eōrun-dem
	dat.		īīs-dem / eīs-dem / īs-dem	
	ak.	eōs-dem	eās-dem	ea-dem
	abl.		īīs-dem / eīs-dem / īs-dem	

Zájmeno *hic, iste, ille*

- *hic, haec, hoc* „tento, tato, toto“
- *iste, ista, istud* „tenhle, tahle, tohle“
- *ille, illa illud* „onen, ona, ono“

		m.	f.	n.
sg.	nom.	hic	haec	hoc
	gen.		hu- ius	
	dat.		hu- i-c	
	ak.	h- an-c	h- an-c	hoc
	abl.	h- ō-c	h- ā-c	h- ō-c
pl.	nom.	h- ī	h- ae	haec
	gen.	h- ōrum	h- ārum	h- ōrum
	dat.		h- īs	
	ak.	h- ōs	h- ās	haec
	abl.		h- īs	

		m.	f.	n.	m.	f.	n.
sg.	nom.	iste	ista	istud	ille	illa	illud
	gen.		ist- ius			ill- ius	
	dat.		ist- ī			ill- ī	
	ak.	ist- um	ist- am	istud	ill- um	ill- am	illud
	abl.	ist- ō	ist- ā	ist- ō	ill- ō	ill- ā	ill- ō
pl.	nom.	ist- ī	ist- ae	ist- a	ill- ī	ill- ae	ill- a
	gen.	ist- ōrum	ist- ārum	ist- ōrum	ill- ōrum	ill- ārum	ill- ōrum
	dat.		ist- īs			ill- īs	
	ak.	ist- ōs	ist- ās	ist- a	ill- ōs	ill- ās	ill- a
	abl.		ist- īs			ill- īs	

Zájmeno *ipse, ipsa, ipsum*

- „sám“ ve smyslu „osobně, dokonce i, bez pomoci ostatních“ (nikoliv ve významu „opuštěn, osamocen“)

		m.	f.	n.
sg.	nom.	ipse	ipsa	ipsum
	gen.		ips- ius	
	dat.		ips- ī	
	ak.	ips- um	ips- am	ips- um
	abl.	ips- ō	ips- ā	ips- ō
pl.	nom.	ips- ī	ips- ae	ips- a
	gen.	ips- ōrum	ips- ārum	ips- ōrum
	dat.		ips- īs	
	ak.	ips- ōs	ips- ās	ips- a
	abl.		ips- īs	

TÁZACÍ ZÁJMENA

Substantivní: *quis, quid*

- kdo?, co?
- stojí samostatně nebo je určeno adjektivem

nom.	quis kdo?	quid co?
gen.	cuius	cuius reī
dat.	cui	cui reī
ak.	quem	quid
abl.	quō	quā rē

Adjektivní: *quī, quae, quod*

- který, která, které?, jaký, jaká, jaké?
- určuje jiné jméno (substantivum, zájmeno)

	m.	f.	n.
sg. nom.	quī (quis) který?	quae která?	quod které?
gen.		cuius	
dat.		cui	
ak.	quem	quam	quod
abl.	quō	quā	quō
pl. nom.	quī	quae	quae
gen.	quōrum	quārum	quōrum
dat.		quibus	
ak.	quōs	quās	quae
abl.		quibus	

Předložka *cum* se připojuje za tvary ablativu (*quōcum, quācum, quibuscum, ...*).

VZTAŽNÁ ZÁJMENA

- *quī, quae, quod* „který, která, které“, „jenž, jež, jež“

		m.	f.	n.
sg.	nom.	quī	quae	quod
	gen.		cuius	
	dat.		cui	
	ak.	quem	quam	quod
	abl.	quō	quā	quō
pl.	nom.	quī	quae	quae
	gen.	quōrum	quārum	quōrum
	dat.		quibus	
	ak.	quōs	quās	quae
	abl.		quibus	

Vztažné věty

- věty připojené pomocí vztažných zájmen a příslovcí (např. *ubi* „kde“, *unde* „odkud“)
- české „to, co“: *id quod / ea quae*
- pád vztažného zájmena podle funkce tohoto zájmena ve vedlejší větě
- rod vztažného zájmena podle jména, ke kterému se vztahuje

Vztažné zájmeno ve větě

- nom. sg.: *Fēmina, quae* (sc.¹ *ea fēmina*) **venit**, *māter mea est.*
Žena, která (tj. ta žena) přichází, je moje matka.
- gen. sg.: *Poētam, cuius* (sc. *eius poētae*) **librōs** legimus, *salūtāmus.*
Zdravíme básníka, jehož (tj. toho básníka) knihy čteme.
- dat. sg.: *Puer, cui* (sc. *ei puerō*) **dōna** *damus*, *filius noster est.*
Chlapec, kterému (tj. tomu chlapci) dáváme dary, je náš syn.
- ak. sg.: *Vir, quem* (sc. *eum virum*) **vidēs**, *pater meus est.*
Muž, kterého (tj. toho muže) vidíš, je můj otec.
- abl. sg.: *Oppidum, in quō* (sc. *in eō oppidō*) **vīvimus**, *pulchrum est.*
Město, v němž (tj. v tom městě) žijeme, je krásné.
- nom. pl.: *Discipulōs, quī* (sc. *ī discipulī*) **bene labōrābant**, *laudābāmus.*
Chválili jsme žáky, kteří (tj. ti žáci) dobře pracovali.
- gen. pl.: *Mulierēs, quārum* (sc. *eārum mulierum*) **liberī** *in scholā sunt*, *in oppidum properant.*
Ženy, jejichž (tj. těch žen) děti jsou ve škole, spěchají do města.
- dat. pl.: *Puerī, quibus* (sc. *iīs puerīs*) **fābulam narrāmus**, *tacent.*
Chlapci, kterým (tj. těm chlapcům) vyprávíme pohádku, jsou potichu.
- ak. pl.: *Discipulōs, quōs* (sc. *eōs discipulōs*) **magistrī castīgābant**, *laudāmus.*
Chválíme žáky, které (tj. ty žáky) učitelé kárali.
- abl. pl.: *Virī, quibuscum* (sc. *cum iīs virīs*) **venimus**, *amīcī nostrī sunt.*
Muži, se kterými (tj. s těmi muži) přicházíme, jsou naši přátelé.

¹ Sc. je zkratka místo *scilicet* a odpovídá české zkratce „tj.“

ZÁPORNÁ ZÁJMENA

- **nēmō** „nikdo“, **nihil** „nic“

nom.	nēmō	nihil
gen.	nūllius	nūllius reī
dat.	nēminī	nūllī reī
ak.	nēminem	nihil
abl.	nūllō	nūllā rē

Vyjádření záporu v latině

- ve větě pouze jedna záporka nebo jedno záporné zájmeno, příslovce či zájmenné adjektivum
- je-li ve větě zápor, místo dalšího záporného zájmena či adverbia jiný výraz (často bez *n-*)

záporný výraz	výraz používaný v záporné větě
nūllus, a, um žádný	nōn... ūllus, a, um žádný
nēmō nikdo	nōn... ūllus (homō) nikdo
nihil nic	nōn... ūlla rēs nic
numquam nikdy	nōn... umquam nikdy
nusquam nikde	nōn... usquam nikde